

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Praesertim Augustini, Et Thomae Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Sacramentis In Genere Et Specie - Libros Octo Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput 154. Tametsi nihil hac in parte Tridentinum definierit, sive pro una,
sive pro altera parte; ex ipso nihilominùs longè efficaciora argumenta
depromuntur pr servilis attritionis insufficientia, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73212](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73212)

Etorem pleniorque de Pœnitentiæ Sacramento instructionem promittit.

Respondeo Tridentinum tradidisse exactam de Pœnitentiæ Sacramento doctrinam, quantum necesse fuit ad damnandos errores hereticorum; non quantum necesse fuit ad terminandas controversias omnes Catholicorum. Neque illud promittit in proœmio, sed illud dumtaxat. Neque certè congregatum fuit ad terminandas controversias Catholicorum inter se, sed ad terminandas controversias Catholicorum cum hæreticis. Et ne ipsi quidem Adversarii sustinere possunt Concilium definivisse omnia & singula, concernentia Pœnitentiæ Sacramentum, quæ Catholici inter se controversant, uti perspicuum est in tot articulis etiamnum controversis, v. g. an circumstantiæ notabiliter intra eandem speciem aggravantes, consideranda sint, &c.

1802 Instant denique si Tridentinum formidolosæ attritionis sufficientiam non definisset, torrens Theologorum pro ea stare non cœpisset à tempore Tridentini.

Sed cum Suárez ipse to. 4. in 3. p. q. 90. disp. 15. testetur, opinionem pro ea tantem antiquam esse, nec multum communem, nego torrentem Theologorum pro ea stitisse ante tempora Suárez, & Valquez. Quorum eruditio magna, post illorum tempora, post se multos quidem Theologos traxit; sed hoc factum, partim ex divina providentia, quæ hoc idè permittit, ut veritas plus ventilata, plus radiaret, diutius exagitata, plus splendesceret. Partim ex eo quod nec duobus istis eximii Theologis, nec eorum sequacibus affluerit lux ista magna, quæ Concilii Tridentini Decretis accessit ex actis Concilii Tridentini, quæ ipsa postmodum ejusdem Concilii Historia divulgavit. Sic tamen divina providentia permittit, ut multi hac in re Theologi deciperentur, ut simul providerit, ut multi semper Theologi, sique magni nominis, pro veritate flarent, servilique attritionis insufficientiam cum tota Antiquitate propugnarent. Quorum numerus post dictam Historiam, Latino idiomate publico datam, adeo crevit, ut opinio contraria jam deficeret inter Modernos communior esse, quæ talis videbatur Alexandri VII. tempore. Jam enim major Theologorum pars, cum duabus primariis Christiani Orbis Academiis, Parisiensi & Lovaniensi, innumerisque Cardinalibus, Episcopis, ac præcipuis Doctoribus, opinioni illi valdè xixi, uti demonstrat ingens eorum Catalogus postea subjiciendus.

CAPUT CLIV.

Tametsi nihil hac in parte Tridentinum defecerit, sive pro una, sive pro altera parte; ex ipso nihilominus longè efficaciora argumenta deprimuntur pro servilis attritionis insufficientia, quam pro sufficientia.

1803 Valdidissima ex sacris Litteris argumenta pro servilis attritionis insufficientia cap. 143. 144. 145. 146. 147. & 148. protulimus. Valdidissima item ex Traditione Sanctorum cap. 149. per totum. Superest ut posteaquam invalida prorsus Adversariorum ex Tridentino argumenta demonstravimus, ex ipso valdidissima nos adversus ipsos argumenta deprimamus.

Primum pro insufficientia servilis attritionis argumentum ex se. 6. c. 6.

1804 Illud habes solidissimè efficacissimèque deductum lib. 2. cap. 19. ubi ostendimus, in pœnitentiâ, quam ante Bâptismum agi oportet, à Tridentino requiri initalem saltem dilectionem Dei, tamquam fontis omnis justitiæ, eoque nomine charitatis actum Concilii Patres intellexisse, eumque ultra fidem & spem idè requisivisse, quia si pœnitentiâ tota esset ex timore, sine amore justitiæ,

Et dolor esset propter peccatâ, Et non propter Dei offensam, insufficientia esset. Quæ omnia ex ipsius actis Tridentini habes ibidem demonstrata.

1805 Enimverò per dilectionem Dei, tamquam fontis omnis justitiæ, ibi non intelligi dilectionem concupiscentiæ, quæ Deus non diligitur propter se, sed dilectionem charitatis & benevolentiam, est communis mens & sententia Doctorum, ait Tannerus disp. 6. de pœnit. q. 2. n. 74. Quodque per eam intelligatur dilectio Dei super omnia, communem Scholasticorum sententiam esse, testatur Stapletonus l. 5. de inherente justitiâ Prolegom. 1. pag. 120. ipsaque proprietates verborum Tridentini id significat. Diligere enim Deum tamquam fontem omnis justitiæ, est diligere Deum propter Deum, & secundum Deum. Cum Deus secundum se & per seipsum sit fons omnis justitiæ, diligere Deum tamquam omnis justitiæ fontem; sit diligere Deum propter eam quod sit fons omnis justitiæ; quod cum sit per se & secundum se, est diligere Deum propter se.

1806 Ipsa etiam series, seu ordo verborum Tridentini, ratioque additionis eorum, id ipsum aperte designat. Dispositiones quippe ad justificationem, eodem ordine, atque istam penè verbis Concilium enarrat, quibus S. Thomas 3. p. q. 85. a. 8. ubi S. Doctor dilectionem, subjunctam timori & spei, exprimit nomine charitatis. Actuum quippe, quibus Deo operanti in pœnitentiâ cooperamur, *primum* (inquit) *principium est Dei operatio convergentis cor...* *Secundus actus, est motus fidei. Tertius, est motus servilis timoris, quo quis timore suppliciorum à peccatis retrahitur. Quartus, est motus spei...* *Quintus, est motus charitatis, quo peccatum alicui displicet secundum seipsum, & non jam propter supplicia.* Atqui ratio propter quam Tridentini Patres timori & spei addiderunt dilectionem Dei, tamquam fontis omnis justitiæ, ea fuit, quia addendum censuerunt motum dilectionis, quo peccatum displiceret secundum se ipsum, & propter interesse divinum, & non tantum propter supplicia, uti constat ex dictis n. 1804. Motus verò dilectionis, quo peccatum displicet secundum seipsum & propter interesse divinum, & non tantum propter supplicia, teste Angelico Doctore, est motus charitatis.

1807 Eandem dilectionem charitatis nomine designat Catechismus Romanus Concilii Tridentini, dum gradus, quibus ad salutarem pœnitentiâ pervenitur, post Tridentinum explicans, post timorem & spem, subjicit charitatem: *Timori* (inquit) *accedit spei impetranda à Deo misericordia...* *postremo charitate corda nostra accenduntur, ex qua liberalis ille timor, probris & ingenuis filii dignus oritur.* Hicce igitur gradibus ad hanc præstantissimam pœnitentiâ virtutem pervenitur.

1808 Denique dicta dilectionis nomine charitatem, seu Dei propter se dilectionem intelligi, probat scopus ipse Tridentini, qui est convellere doctrinam hæreticorum, aientium, dilectionem charitatis, seu Dei propter se, peccatoris reconciliationem præcedere non posse. Non convelleret autem, si de charitate, seu Dei propter se dilectione non loqueretur. Cum iste hæreticorum error de Dei propter se dilectione procedat, nominatim error Philippi Melanchtonis in sua Apologia dicentis, quod dilectio non possit adesse, priusquam fide facta sit reconciliatio, nec possit quis eum diligere, quem iratum videt, Et præcipitare velle in gehennam. Quem errorem hausit ex Luthero, dicente (contra id quod suæ desertionis initio dixerat, solo amore contritionem à peccatoribus queri) *fides, ante spem & charitatem, sola accipit remissionem peccatorum, propter solum Christum, facitque per eundem personam gratiam, ante & absque charitatis merito.* Unde Alphonsus Viti.

vestius, Canariensis Episcopus, in Philippicis suis: *Vestra* (inquit) *Confessio* (Augustana) & *Philippi* *Apologia*, *contritionem* & *timorem*, tamesi mutato in terrores nomine, exigit ad poenitentiam. *Charitatem* verò ab ea profus excludit. *Rejicitis enim*, & inter hereticos annumeratis, eos qui docent, remissionem peccatorum contingere propter nostram dilectionem: aut crasse nimis obliiti, aut impiè dominantes, quod Christus ait Luc. 7. *dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

Hunc itaque errorem confodere voluit Tridentinum. Quod idè de charitatis dilectione vel ipse Lutheranus Kemnitius intellexit, dum calumniatus est, ordinem in Scripturis monstratum, in descriptione præparationis ad justificationem, à Tridentino inversum: *Quartum* (inquit) *virtutum in Decreto Tridentino est, quod officium proprium fidei, quod est apprehendere Christum ad justitiam & salutem, tribuunt Patres Tridentini nostræ charitati, non fidei: Unde quantum virtutum est, quod fingunt dilectionem Dei in nobis præcedere reconciliationem cum Deo.*

1809 Arque ex his, aliisque loco citato deductis, evidenter corruiat Glossa ingeniosi Recentioris in suo Contritionali disp. 5. n. 22. & 34. aientis, *ly diligere incipiunt*, in Decreto illo Tridentini, designare quidem initium dilectionis Dei, tamquam fontis omnis justitiæ; sed initium, seu principium extrinsecum, non intrinsecum; quodque proinde minime sit dilectio Dei formaliter & intrinsecè, etiam inchoatè, sed casualiter, dispositivè, & extrinsecè dumtaxat. Hoc enim dicere, nihil aliud est, nisi querere noctem in die, caliginem in sole. Nil aliud, nisi clarissima & perspicua Tridentini verba ad sensum valdè improprium, contra sensum & consensum Doctorum, contra proprietatem & seriem verborum, contra Tridentini scopum allegatum, contra declarationem Patrum Tridentinorum, ex Actis authenticis istius Concilii, ab Eminentissimo Historico expressam, denique contra legitimam interpretationis regulam detorquere. Deum enim verò intrinsecè diligit, qui verè diligere incipit; nec verè & proprie dicitur incipiens diligere, qui necdum intrinsecè & formaliter diligit, sed ad diligendum dispositus dumtaxat. De qua dispositione Tridentinum in verbis autè edentibus locutum fuerat, dum inter dispositiones ad justificationem recensuerat fidem, timorem, & spem. Quæ cum sint etiam dispositiones ad formalem dilectionem Dei, tamquam fontis omnis justitiæ: igitur de formali dilectione loquitur, non de dispositiva, dum (post dispositiones illas) ait, *Deumque, tamquam omnis justitiæ fontem, diligere incipiunt*. Loquitur enim de dilectione distincta ab antè recensitis dispositionibus ad illam. Quæ non est nisi ipsamet formali dilectio. Et sic Doctores hæcenus omnes intellexerunt.

1810 Relegantur verba Historiæ Tridentini Concilii loco citato, ubi Pallavicinus ad ista Tridentini verba: *illamque, tamquam omnis justitiæ fontem, diligere incipiunt*, monet advertendum, *per tenorem Decreti prius delineati, nullam fieri dilectionis* (formalis utique, neque enim omnia fuerat mentio dispositionis ad illam) *mentionem. Sed Salvatorem Alepium... Claudium Jaram... Espomanum... & Pium admonuisse, ut aliqui charitatis actus (& non solum dispositionis ad illum; utpote cujus mentionem adici necesse non erat) insereretur. Cuiusque id ad omnium Patrum iudicium relatum fuerat... viginti tres ex ipsis diserit illud comprobasse. Idemque insertum Decreto. Sed postea alius non probatum* (existimantibus, nomine charitatis, habitum intelligi, non actum, vel saltem charitatis actum sine habituali charitate, adeoque sine gratia justificante

non esse) *verum à Theologis strenuè propagatum, & per hæc verba reiectum: non est sermo eo loco de habitu charitatis; sed cum in particula, que loquitur de poenitentia, nulla fiat mentio amoris, visum est cum fide & spe jungere aliquem dilectionis actum. Quia si poenitentia tota esset ex timore, sine amore justitiæ, & dolor esset propter penam tantum, & non propter Dei offensam, infructuosa esset.*

Ex hac igitur grandissima narratione patet, 1. 1811 Glossam supradictam esse contra mentem Patrum Tridentinorum. Ipsi namque visum non esse, ultra fidem & spem, addendum dilectionis actum, si per eum dispositivam dumtaxat dilectionem intellexissent; utpote in fide & spe includam.

Patet 2. 1812. istdem Patribus placuisse, ut præter actus fidei & spei, aliquis charitatis actus insereretur. Quod expressè narrat Tridentina Historia.

Patet proinde 3. 1813. charitatis actum intelligi, cum dicitur in Decreto, *illamque, tamquam omnis justitiæ fontem, diligere incipiunt.*

In cujus confirmationem Eminentissimus Historicus lib. illo 8. c. 14. narrat, quòd cum in cap. 7. laudatæ sessionis 6. determinatum esset, quòd peccator justificetur gratiæ & charitatis infusione, de eo mota fuisset controversia, quibusdam pariter advertentibus, *charitatem superiori capite memoratam recenseri sub illius initium, inter illa que præparant animum ad justitiam suscipiendam; postè verò tamquam ipsius formam poni. Responderunt Decreti formatores, in primo loco sermonem esse de quadam actu charitatis (nota cum infra aliqua dilectio in homine, non quidem obtinente, sed exoptante justitiam. At in secundo loco (numrum cap. 7. ubi de forma ipsa justificante sermo est) significari habitum charitatis.*

Patet 4. 1814. dilectionem, quam Tridentini Patres addendam censuerunt fidei, timori & spei, non esse dilectionem spei nec timoris. Non spei: aliàs ei addenda non fuisset. Non timoris: tum eandem ob rationem: tum quia dilectio addita est, ne poenitentia tota esset ex timore.

Patet 5. 1815. eandem dilectionem non esse dilectionem concupiscentiæ; aliàs spei addenda non fuisset. Cum dilectio concupiscentiæ supponatur ad spem, propter quam rationem Suarez to. 3. m. 3. disp. 4. f. 8. ait *dilectionem illam non pertinere ad spem, sed potius supponere spem, & post conceptam spem, per eam erigi hominem, & quasi sublimari ad diligendam Deum* (propter scriptum) *nam amor concupiscentiæ non sequitur propriè ex spe, sed ad illam potius supponitur.* Hac dicta sunt secundum eos, qui sic de amore spei sentiunt.

Patet 6. 1816. non esse dilectionem propter interesse proprium, sed propter interesse Dei (adeoque propter Deum) si enim poenitentia tota esset propter interesse proprium, non propter interesse Dei, infructuosa esset.

Patet 7. 1817. de ratione poenitentiae, sive extra, sive intra Sacramentum, esse ut sit propter interesse Dei. Tum quia scilicet 6. c. 6. Tridentini Patres agunt de poenitentia, quam agi oportet ante baptismum. Tum quia id evincit ratio Patrum Tridentinorum: *si poenitentia tota esset ex timore, &c. Evincit & titulus cap. 13. libri 8. Historiæ Tridentinæ: de actu charitatis requisito ad justificationem in Sacramento.*

Patet 8. 1818. poenitentiam ex dilectione Dei, tamquam fontis justitiæ, ex mente Patrum Theologorumque Tridentinorum, esse actum charitatis.

Patet denique 9. 1819. poenitentiam ob solam poenitentiam, seu poenæ timorem, non esse poenitentiam ob Dei offensam. Cum hæc illi contraponant Tridentini Patres, illamque, non istam, declarant infructuosam, etiam cum Sacramento.

Argu-

1819 Argumentum proinde primum sub hac forma efficaciter conficitur : ad justificationem in Sacramento baptismi necessaria est saltem initialis dilectio Dei propter se, atque hoc sensu dilectio charitatis, sive contritio ex ea procedens, juxta Tridentinum. Sed non minor, seu non minus perfecta contritio requiritur in Sacramento Pœnitentiæ, quam in Sacramento Baptismi. Igitur ea dilectio pariter requiritur in Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT CLV.

Secundum Argumentum ex cap. 7. ejusdem sess. 6.

1820 **F**ateor in principio & sine illius capitis Tridentinum agere de habitibus, sive de justificatione habituali, & habitibus illam concomitantibus, deque illius causa finali, efficiente, meritoria, instrumentali, & formali. Verum in medio ejusdem capitis, ad perstringendum errorem Lutheri (auctoris, solam fidem per modum dispositionis justificare, nec aliam ad hoc dispositionem & cooperationem nostram requiri) docet justificationem fieri secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem, nec ad hoc sufficere fidem. Nam fides, nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque uniti perfecte cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum effici. Quæ ratione verissime dicitur, fidem sine operibus mortuam & otiosam esse. Et in Christo Jesu neque circumcisionem valere aliquid, neque præputium, sed fidem que per charitatem operatur (id est per dilectionem, ut sanæ græcæ vox agatur, quæ ut us est Apollolus.) Haec fides, ex Apostolorum traditione, Catechumeni ab Ecclesia petunt, cum petunt fidem, vitam æternam præstantem, quæ sine spe & charitate fides præstare non potest. Unde & statim verbum Christi audiunt: si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Quibus verbis sermonem esse de actibus, certissimum est. Quia id demonstrat 1.º. vox cooperationem. 2.º. vox operibus. 3.º. vox dilectionem. 4.º. vox operatur. 5.º. præceptum Christi: serva mandata, quæ cetera de actibus sunt, non de habitibus.

1821 Igitur certissimum est, Tridentinum loqui de charitate actuali, cum ait: fides, nisi ad eam spes accedat & charitas, neque uniti perfecte cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum effici. Id enim contextus verborum patenter indicat. Eâ quippe ratione dicit, fidem, sine spe, & charitate, non unire perfecte cum Christo, quæ ratione dicit, fidem sine operibus mortuam esse. Et in Christo Jesu neque circumcisionem aliquid valere, neque præputium, sed fidem que per dilectionem operatur. Quæ de actibus dici, ipsa verborum significatio exprimit.

1822 Nec minus certum est, de charitate actuali Concilium dicere, fides sine spe & charitate vitam æternam præstare non potest. Uti etiam contextus allatus aperte demonstrat, errorque Lutheri, tam illis, quam prioribus Tridentini verbis confusus, confirmat. Illis enim verbis rejicitur sententia Lutheri de sola fide, sine operibus, seu spei, seu charitatis, justificante. Siquidem Lutherus in cap. 2. epist. ad Galatas: Hoc (inquebat) Sophistæ cæci non intelligunt, idæd somniant, fidem non justificare, nisi faciat opera charitatis. Et in cap. 4. ejusdem epist. Error & impietas est, asserere, fidem insulam non justificare, nisi ornata sit operibus charitatis. Quem errorem Tridentinum sic redarguit: unusquisque justificatur secundum propriam dispositionem & cooperationem, & non secundum solam fidem. Quia fides, nisi ad eam accedat cooperatio spei & charitatis, neque uniti perfecte cum Christo, neque corporis ejus membrum effici. Verissime enim dicitur, fidem sine operibus mortuam & otiosam esse. Et in Christo Jesu neque circumcisionem aliquid valere, neque

præputium, sed fidem quæ per charitatem operatur. Quam fidem Catechumeni ab Ecclesia petunt, cum petunt fidem, vitam æternam præstantem: quæ profecto est fides per charitatem operans. Quia fides sine observatione mandatorum vitam æternam præstare non potest, nec proinde sine spe & charitate mandatorum custodiam operante. Quomodo intellectum Tridentini argumentum; contra Lutheri errorem efficacissime concludit. Non concluderet autem, sed inane foret, hoc modo intellectum: Verissime dicitur, fidem sine operibus mortuam esse. Ergo fides, nisi ad eam accedant habitus spei & charitatis, non uniti perfecte cum Christo, &c. Item: fides sine mandatorum observantia vitam æternam præstare non potest. Ergo fides sine habitibus spei & charitatis, vitam æternam præstare non potest. De actibus enim seu operibus sermo est in antecedente. De istâ ergo sermo esse debet in consequente, ut argumentum concludat contra errorem hæreticorum, non negantium necessitatem habituum, sed actuum, seu operum spei & charitatis, ad justificationem.

Unde ex capite illo septimo, sessionis sextæ, duplex eruitur argumentum, utrumque efficacissimum: fides, nisi ad eam spes accedat & charitas (id est spei & charitatis opera) neque uniti perfecte cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum effici. Quia fides sine dictis operibus mortua est. Idem ergo de servili attritione dicendum.

Item: fides sine spe & charitate actuali vitam æternam præstare non potest. Ergo nec attritio, omni charitatis actu destituta.

CAPUT CLVI.

Argumentum tertium ex sess. 14. c. 1. ubi pœnitentia declaratur necessaria ad justificationem, etiam cum Sacramento.

1823 **D**icitur enim: Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore, ad gratiam & justitiam æsequendam necessaria, illis etiam, qui Baptismi Sacramento abini petivissent, ut perversitate abjecta, & emendata, tantam Dei offensam, cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur. Igitur vera de peccato pœnitentia Tridentino requiritur ad justificationem, etiam cum Sacramento.

Atqui vera de peccato pœnitentia non est, quæ est propter penam tantum, non propter Dei offensam, solumque est ex motivo proprii interesset, non divini. 1.º. quia cor verè pœnitens non est nisi cor contritum & humiliatum, de quo Psal. 50. Sic enim expresse Tridentinum sess. 6. c. 14. Docendum est Christiani hominis pœnitentiâ... contineri non modò cessationem à peccato, & eorum detestationem, aut cor contritum & humiliatum, & verum etiam, &c. Atqui solum cor pœnitens propter Dei offensam, & propter interesset divinum, non propter solam penam, & propter interesset proprium, est cor contritum, de quo Psal. 50. prout sancti omnes hæcenus intellexerunt. Enimverò verba illa, cor contritum, significant cor pœnitens ex amore Dei propter se. Quod & amplius significant verba ista ejusdem Psalmi: Tibi soli peccavi, & malam coram te feci, ut videbit quisquis ea conferet cum verbis filii prodigi: Pater peccavi in celum, & coram te. Nec certe quisquam Psalmista tempore justificari potuit, absque Dei propter se amore.

2.º. Tridentinum eò loco declarat, de ea se pœnitentia loqui, de qua scriptum est, quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. 2.º. Cor. 7. Atqui hæc tristitia ex Dei charitate descendit, ait Cassianus de spiritu just. 1.º. c. 11. Secundum Deum quippe tristitia